

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 25 października 2012 roku, uzupełnionym postanowieniem z dnia 14 marca 2013 r., w sprawie z powództwa M. B. przeciwko B. S. Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi oddalił powództwo o rozwiązanie umowy o dożywocie i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, a także przyznał i wypłacił z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi na rzecz adwokata K. F. kwotę 3.780 zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce.

Od powyższego orzeczenia apelację wniosła powódka, skarżąc je w całości i zarzucając:

- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i niewskazanie przyczyn, dla których zeznaniom powódki Sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej,
- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie jednostronnej oceny dowodów w sposób niewszechstronny, a także sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania, polegający w szczególności na przydaniu wiary jedynie zeznaniom pozwanego oraz świadków tylko w zakresie zgodnym z twierdzeniami pozwanego,
- naruszenie art. 913 § 2 w zw. z art. 913 § 1 k.c. poprzez błędne uznanie, że powódka ponosi wyłączną winę za wytworzenie się pomiędzy stronami umowy o dożywocie z dnia 2 grudnia 2009 r. stosunków uniemożliwiających pozostawanie w bezpośredniej styczności, a w sprawie niniejszej nie zachodzi wyjątkowy wypadek,
- naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie pomimo wystąpienia przesłanek do odstąpienia – zgodnie z zasadą słuszności – od obciążenia powódki kosztami procesu w całości.

W konkluzji do tak sformułowanych zarzutów apelująca wniosła o zmianę wyroku Sądu I instancji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu, ewentualnie zaś o uchylenie wskazanego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Pełnomocnik powódki wniósł również o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej w niniejszej sprawie z urzędu, oświadczając, że koszty te nie zostały uiszczone ani w całości, ani w części.

Na terminie rozprawy apelacyjnej w dniu 13 lutego 2013 r. pełnomocnik powódki poparł apelację, a w przypadku jej nieuwzględnienia wniósł o nieobciążanie powódki kosztami postępowania oraz wniósł o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu, za wyjątkiem zarzutu wymierzonego przeciwko rozstrzygnięciu o kosztach procesu, który skutkował zmianą zaskarżonego wyroku w tym względzie.

Zaskarżone orzeczenie należało uznać za prawidłowe, stanowiące wynik właściwej oceny zebranego materiału dowodowego. Zarzuty skarżącej sprowadzają się do kwestionowania dokonanej przez Sąd pierwszej instancji swobodnej oceny dowodów, przysługującej z mocy art. 233 k.p.c. Przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku motywy tej oceny nie wykazują jednak nieprawidłowości w rozumowaniu, błędów logicznych bądź też niezgodności z doświadczeniem życiowym. Sąd Rejonowy dokonał właściwej, rzetelnej i wnikliwej oceny materiału dowodowego i z tego względu Sąd odwoławczy w pełni podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, przyjmując je za własne i uznając za zbędne powielanie ich w treści uzasadnienia.

Kwestionując ocenę dowodów przeprowadzoną przez Sąd I instancji i zgłaszając zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., apelująca podniosła, że Sąd I instancji niezasadnie uznał, iż powódka ponosi winę za sytuację uniemożliwiającą pozostawanie stron umowy dożywocia w bezpośredniej styczności. Stanowisko to nie jest trafne. Przepis art. 233 § 1 k.p.c. nakazuje sądowi ocenę wiarygodności i mocy dowodów według własnego przekonania, na podstawie

wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Ocena dowodów polegać musi na ich zbadaniu i podjęciu decyzji, czy została wykazana prawdziwość faktów, z których strony wywodzą skutki prawne. Zadaniem sądu jest dokonanie określonych ustaleń faktycznych, pozytywnych bądź negatywnych, i ostateczne ustalenie stanu faktycznego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia. W orzecnictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c., choćby dowiedzione zostało, że z tego samego materiału dałoby się wysnuć wnioski odmienne. Do naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. dochodzi zaś wówczas, gdy skarżący wykaże uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (tak m.in. wyroki SN: z dnia 16 grudnia 2005 r., III CK 314/05, LEX nr 172176, z dnia 11 kwietnia 2006 r., I PK 169/05, opubl. Wokanda 2006/11/23, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 maja 2013 r., VI ACa 1379/12, LEX nr 1331150 i powołane w jego uzasadnieniu orzecznictwo). W rozpoznawanej sprawie ze zgromadzonego materiału dowodowego wywieść można dwa, odmienne opisy charakteru relacji łączących powódkę z pozwanym i jego rodziną oraz sposobu wywiązywania się pozwanego z obowiązków wynikających z umowy o dożywocie. Sąd I instancji zaś dokonał trafnego wyboru pomiędzy tymi dwoma zaofiarowanymi mu wersjami zdarzeń i trafnie uznał, że pozwany w sposób prawidłowy wypełnia obowiązki wynikające z umowy dożywocia, a przyczyn pogorszenia się stosunków z powódką należy upatrywać po jej stronie. W pisemnych motywach zaskarżonego orzeczenia Sąd uzasadnił swoje stanowisko w sposób rzetelny i racjonalny. W ocenie Sądu odwoławczego brak jest w tym względzie jakichkolwiek przesłanek, które mogłyby podważyć to rozumowanie. Twierdzenia zaś skarżącej stanowią jedynie polemikę z prawidłowo dokonаныmi ustaleniami Sądu I instancji. Z tych względów nie sposób podzielić zarzutu powódki odnośnie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Wbrew twierdzeniom zawartym w apelacji nie doszło też do naruszenia przepisu art. 328 § 2 k.p.c., zgodnie z którym uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Inaczej bowiem niż twierdzi skarżąca Sąd Rejonowy w uzasadnieniu orzeczenia ustosunkował się do wszystkich dowodów osobowych przeprowadzonych w toku postępowania i wyjaśnił przyczyny, dla których w procesie rekonstruowania stanu faktycznego sprawy nie uwzględnił wyjaśnień złożonych przez powódkę, a oparł się w znacznej mierze na wyjaśnieniach pozwanego i zeznaniach jego rodziców oraz osób trzecich. W ocenie Sądu odwoławczego treść uzasadnienia orzeczenia Sądu I instancji spełnia wymogi ujęte w art. 328 § 2 k.p.c.

W zakresie zarzutów materialnoprawnych skarżąca zgłosiła zarzut naruszenia art. 913 § 1 i 2 k.c. poprzez wadliwą wykładnię skutkującą oddaleniem powództwa o rozwiązanie umowy dożywocia. Zarzut ten nie jest uzasadniony wobec niewątpliwego ustalenia stanu faktycznego poczynionego przez Sąd Rejonowy, a które nie zostało skutecznie zakwestionowane rozpoznawaną apelacją. Zarzut ten został oparty na twierdzeniach skarżącej o niewywiązywaniu się przez pozwanego z obowiązków wobec powódki nałożonych postanowieniami umowy o dożywocie i brakiem możliwości, by umowa ta była wykonywana w sposób należyty w przyszłości. Twierdzenia te nie zostały jednak udowodnione. Jak wykazano, pozwany nie ponosi odpowiedzialność za obecny stan relacji pomiędzy stronami. Przeciwnie, dokonuje starań, by stosunki te poprawiły się. Tym samym nie sposób uznać, by zachowanie pozwanego było wyrazem jego złej woli i prowadziło do pokrzywdzenia powódki. Okoliczność ta uniemożliwia uwzględnienie roszczenia powódki o rozwiązanie umowy dożywocia.

Rację ma natomiast apelująca kwestionując rozstrzygnięcie Sądu I instancji w przedmiocie zwrotu kosztów procesu. W ocenie Sądu odwoławczego Sąd I instancji błędnie i z pominięciem wszystkich okoliczności sprawy obciążył powódkę kosztami procesu należnymi stronie przeciwnej z tytułu wynagrodzenia pełnomocnika ustanowionego z urzędu. Odstępstwo od ujętej w art. 98 § 1 k.p.c. zasady odpowiedzialności za wynik procesu, przewidziane w art. 102 k.p.c., jest uzasadnione, kiedy przemawiają za nim szczególne względy. Ustalenie, czy w danych okolicznościach zachodzą „wypadki szczególnie uzasadnione”, ustawodawca pozostawił swobodnej, choć nie dowolnej ocenie sądu. Sama treść przepisu mówiąca o wypadkach szczególnie uzasadnionych przemawia za tezą, że wyłącza się stosowanie wykładni

rozszerzającej (tak też SN w postanowieniach z dnia 16 lutego 1981 r., IV PZ 11/80 i dnia 13 października 1976 r., IV PZ 61/76). Podstawę do zastosowania art. 102 k.p.c. stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, niesprawiedliwe. Stanowią je zarówno fakty związane z samym procesem jak i leżące poza nim, a dotyczące sytuacji życiowej, stanu majątkowego stron, które powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (tak SN w postanowieniu z dnia 16 lutego 2011 r., sygn. akt II CZ 203/10, opubl. LEX nr 738399). Zdaniem Sądu odwoławczego za odstąpieniem od obciążenia powódki kosztami procesu na rzecz strony przeciwnej przemawia trudna sytuacja finansowa strony powodowej. Jedynym dochodem powódki jest emerytura w wysokości ok. 1.200 zł, którą powódka w całości przeznacza na opłaty związane z mieszkaniem, zakup lekarstw i koszty utrzymania. Należy mieć także na względzie fakt, że wskutek orzeczenia zapadłego w niniejszej sprawie zachowany zostaje obecny stan prawny, w którym kluczową rolę odgrywa jakości więzi pomiędzy stronami, a obciążenie powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego nie sprzyjałoby poprawie tychże relacji. Jednocześnie zważywszy, że na koszty postępowania pierwszoinstancyjnego poniesione przez pozwanego składają się wyłącznie koszty pełnomocnika ustanowionego z urzędu, po stronie pozwanego nie dojdzie w istocie do uszczerbku majątkowego.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 i nie obciążył powódki kosztami postępowania. Jednocześnie wobec takiego rozstrzygnięcia koniecznym stało się przyznanie i wypłacenie ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi takiej samej kwoty wynagrodzenia ustanowionemu z urzędu pełnomocnikowi pozwanego – adw. S. G. na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (j.t. Dz.U. z 2009 r., nr 146, poz. 1188 ze zm.) w zw. z § 2 i § 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 461).

W pozostałym zakresie apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu, a to na podstawie art. 385 k.p.c.

Zważywszy, że w toku postępowania drugoinstancyjnego powódka korzystała z przyznanej z urzędu pomocy (...) Sąd Okręgowy na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze przyznał i nakazał wypłacić na rzecz ustanowionego z urzędu pełnomocnika ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi kwotę 2.214 zł, obejmującą podatek VAT w wysokości 23% - § 2 i § 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 powołanego wyżej rozporządzenia.